

Drangeyjarfélagið

Stofnað árið 2001

Drangeyjarfélagið

Sauðárkróki 11. feb 2021

Málefni: umsögn um mál nr.301/2019- Áform um frumvarp til laga um breytingar á lögum nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spenndýrum.

Drangeyjarfélagið, er félagsskapur sem hefur það að markmiði að halda við gömlum veiðiaðferðum og þeirri aldagömlu hefð að síga eftir eggjum og veiða fugl, kemur hér með á framfæri eftirfarandi sjónarmiðum.

Í Drangey hefur eggjataka og fuglaveiði verið stunduð frá því að land byggðist, þó að sóknin hafi breyst í tímans rás og er nú mjög lítil miðað við það sem áður var.

Þar er nú sigið eftir svartfuglseggjum auk þess sem þar er stunduð lundaveiði í háf.

Félagsmenn hafa frá því að Náttúrustofa Suðurlands hóf vöktun á lundastofninum í Drangey fylgst vel með niðurstöðu stofnunarinnar hvað Drangey varðar sem og annars staðar. Allt frá upphafi rannsókna

stofnunarinnar hefur ábúð og uppkoma unga verið með miklum ágætum í Drangey og raunar fyrir Norðurlandi öllu. Þetta má sjá í nýlegri skýrslu Náttúrustofu suðurlands. Virðist stofnunin eingöngu byggja tillögu sína um veiðibann á því að lunda hafi farið fækkandi á Íslandi. Ekki drögum við það í efa að varp lundans hefur misfarist undanfarin ár í Vestmannaeyjum. Hins vegar er það skoðun okkar að það eitt og sér eigi ekki að leiða til þess að veiðibann verði sett á um land allt og alls ekki þar sem stofninn er í vexti. Þeir fáu sem enn stunda einhverja lundaveiði í Drangey eru sammála um að lundabyggð er nú á stöðum þar sem hún var ekki áður. Það er samdóma álit veiðimanna og þeirra sem til eyjarinnar þekkja að þar hafi lunda fjölgað mikið og fjölgað hafi stöðugt í stofninum svo lengi sem elstu veiðimenn muna. Finnst okkur sem veiðibann á landsvísu megi líkja við að banna silungsveiði á öllu landinu með þeim rökum að veiðivötn á Suðurlandi hafi ekki verið gjöful í einhver ár.

Hér er og rétt að benda á að í Málmei á Skagafirði hefur lundastofninn vaxið með undraverðum hraða undanfarin 30 ár eða svo. Fullvíst má telja að þar sé að finna tugþúsundir lunda en þeirra er í engu getið í skýrslu nefndrar stofnunar.

Nú er svo komið að lundinn er kominn á válista og metinn í “bráðri hættu”. Virðist þessi niðurstaða fengin með því að vísa til rannsókna Náttúrustofu suðurlands.

Lundastofninn er stærsti fuglastofn landsins og reynslan sýnir að hann þolir ágætlega veiði á Skagafirði og að öllum líkindum fyrir norðurlandi öllu, eins og þær eru nú stundaðar. Vel kann hins vegar að vera að eðlilegt sé að friða lundann á einstaka svæðum líkt og gert hefur verið í Vestmannaeyjum. Þar hafa veiðimenn brugðist við á ábyrgan hátt.

Ef jafn yfirgripslitlar rannsóknir eins og N.s. stundar(Sjá heimasíðu Náttúrustofu suðurlands), eiga að vera grundvöllur fyrir veiðistjórnun á Íslandi ,er illa komið. Ekki verður annað séð en að í lokaskýrslu um stofnvöktun lunda 2017-2019 sé lítið gert úr góðri niðurstöðu fyrir norðurlandi en mikið úr slæmri stöðu þar sem það á við. Við teljum okkur, að fenginni reynslu og þekkingu á

eyjum hér í firði, geta fullyrt að lundastofninn hefur stækkað gríðarlega undanfarin 25 ár eða svo.

Undanfarin ár hefur verið rekinn áróður á opinberum vetvangi um að friða beri lundann og allan svartfugl fyrir veiðum, þar fer félagið Fuglavernd fremst í flokki með mishaldlitlum rökum.

Drangeyjarfélögum þykir skjóta skökku við að sá sem stýrir lundarannsóknum fyrir N.s. og á skv. lagafrumvarpi þessu að veita veiðiráðgjöf, sé einnig sitjandi í stjórn Fuglaverndar, það getur seint talist faglegt.

Drangeyjarfélagið mótmælir því að rannsóknir Náttúrustofu suðurlands verði notaðar við veiðistjórnun og telur að þar ráði önnur sjónarmið en vísindaleg rök. Horfa verður til þess að ráðleggingar stofnunarinnar miða allar við að meta lundastofninn á landsvísu en ekkert tillit er tekið til viðkomu stofnsins á einstaka svæðum.

Drangeyjarfélagið hvetur þá sem um frumvarp þetta eiga að fjalla að kynna sér fyrirnefndar rannsóknir á hlutlausann og gagnrýninn hátt.

Við teljum að sjónarmið veiðimanna eigi ekki síður við en sjónarmið fuglaverndar.

Það hlítur að vera öllum til góðs að ræða þessi mál á opinskáan hátt án allra öfuga en ekki sé eingöngu tekið tillit til friðunaráform Fuglaverndar.

Drangeyjarfélagið telur að landsmenn eigi að lifa á Íslandi í sátt við náttúruna og nýta hana á skynsaman hátt.

Fyrir hönd Drangeyjarfélagsins

Viggó Jónsson

Stjórnarformaður

S:8999073

Bréf til Umhverfis- og samgöngunefndar

Starfshópur sem Svandís Svavarsdóttir umhverfisráðherra skipaði í september síðastliðinn um verndun og endurreisn svartfuglastofna hefur nú skilað af sér og leggur til „að fimm tegundir sjófugla af svartfuglaætt verði friðaðar fyrir öllum veiðum og nýtingu næstu fimm árin. Þetta kemur fram í skýrslu sem hópurinn hefur skilað af sér“ og umhverfisráðherra kynnti í ríkisstjórn 3. janúar 2012. Þar sem mér er málið nokkuð skylt kynnti ég mér skýrslu starfshópsins og varð satt að segja ákaflega undrandi eftir þann lestur og ekki síður á þeirri tillögu sem hópurinn skilaði síðan á grundvelli skýrslunnar.

Fyrst vil ég víkja að samsetningu hópsins. Hann er skipaður fulltrúum (sex aðila): umhverfisráðuneytisins, Náttúrufræðistofnunar, Umhverfisstofnunar, Bændasamtaka Íslands, Skotveiðifélags Íslands og Fuglaverndar. Auk þess var í hópnum formaður nefndar um endurskoðun laga nr. 64/1994.

Það sem vekur fyrst undrun við þessa nefndarskipan er að bjargveiðimenn, sigmenn og lundaveiðimenn, skuli ekki eiga fulltrúa í nefndinni en þeir búa yfir hvað mestri þekkingu á viðgangi fuglastofnanna í hverju veiðiplássi. Þá þykir mér fuglafræðingarnir í þessu máli skauta nokkuð léttilega fram hjá gömlum heimildum um bjargfuglaveiðar í árunum og aldanna rás en sögu bjargnytja má þó rekja eftir margs konar heimildum svo öldum skiptir. Samvinna vísindamanna á þessu sviði sem öðrum er bráðnauðsynleg. Og með vísindamönnum á þessu sviði á ég vitaskuld ekki einungis við þá sem hafa lært sín fræði í skólum heldur einnig þá sem hafa árum saman athugað hegðun bjargfugla og viðgang stofnanna, hvort heldur það eru veiðimenn eða aðrir. Veiðimenn vita til dæmis manna best hversu mikilli veiði má búast við á hverjum stað við hagstæðar aðstæður og hvað hafa má af eggjum í hverju sigi. Þeir halda gjarnan veiðibækur þar sem þeir skrá eggjafjölda í hverri niðurferð og hvað hefst af fugli á hverjum degi og tíunda veðurfar, vindátt og vindstyrk sem er mikilvægt, ekki síst yfir lundavertíðina.

Ekki er mér kunnugt um að nokkurt samband hafi verið haft við veiðimenn fyrir Norðurlandi um þessi mál, að minnsta kosti hvorki í Drangey né Grímsey.

Eins og fram kemur í skýrslunni er það nú augljóst að fæðuskortur er farinn að ganga nærri

stofnum svartfugla, einkum þó lunda á Suðurlandi, og þessi niðursveifla færast smám saman norður. Lunda hefur hins vegar stöðugt fjölgað á Norðurlandi á undanförunum árum og við Drangey hefur hann verið að færa sig upp á skaftið síðustu 40 árin og hef ég reyndar aldrei séð meira af honum en í sumar, og í Málmei hefur lundi numið land mjög hratt á allra seinustu árum.

Bjargnytjar (fuglveiðar og eggjatekja) við Drangey og reyndar öll fuglabjörg (nema eggjatekja á Langanesi) hefur stöðugt dregist saman á undanförunum áratugum, ekki vegna þess að fugli hafi fækkað (nema á Suðurlandi allra síðustu árin) heldur vegna þess að þær eru ekki sami bjargræðisvegurinn og fyrr.

Við Drangey er nú eggjataka um fjórðungur eða þriðjungur af því sem hún var fyrir um það bil tuttugu árum, nú aðeins tekin þar tvö til þrjú þúsund egg á vori og þar af sjaldnast meira en eitt til tvö þúsund í bjargsigi enda aðeins skroppið um helgi, og þau sig tekin sem þægilegust eru, en ekki legið við í viku tíma eins og áður. Flekaveiðar á sjó voru bannaðar árið 1966 og misstu þá Skagfirðingar og Grímseyingar þær fuglveiðar sem arðbærastar höfðu verið um aldir. Lundaveiðar í háf hafa verið stundaðar nokkuð við Drangey frá 1980 þótt ekki hafi menn haldið þar út heilar vertíðir nema nokkur þessara ára (þ.e. fjórir menn í 4–5 vikur samfleitt á sumri). Mesta veiði höfðu menn þar á einni vertíð um 14.000 fugla sumarið 1984 enda þá veiðin stunduð einna kappsamlegast en að jafnaði hefur veiði þar verið á bilinu sex til átta þúsund fuglar. Það er álíka margir fuglar og einn bátur hefur fengið í net á einni vertíð eins og fram kemur í skýrslunni. Í Grímsey mun eggjatekja hafa numið á milli fimm og tíu þúsund eggjum undanfarið ár og lundatekja hafa verið svipuð. Það er reyndar með miklum ólíkindum að skýrsluhöfundar virðast ekki hafa rætt við gamla sigmenn sem þekkja björgin og eggjatekjuna í þeim manna best.

Vissulega voru til þær veiðar sem ógnuðu viðgangi fuglsins á sumum stöðum. Þar má helst nefna netaveiðarnar í Vestmannaeyjum sem voru stundaðar frá 1850 til 1869 að þær voru bannaðar enda farnar að ógna lundastofninum þar. Þá kom háfurinn til sögunnar og hefur hann síðan verið aðalveiðitól Vestmannaeyinga. Það sögðu mér Eyjamenn að þær veiðar hefðu aldrei gengið nærri stofni nema endrum og eins í einstaka þröngum plássum. Eggjataka hygg ég að hvergi hafi ógnað varpi en það gerði hins vegar snöruveiði í björgum á stöku stað á nokkrum stöðum á landinu fyrir margt löngu þar sem egglægjan var veidd í snörur á syllum. Það var hins vega mjög staðbundið enda sú veiðiaðferð einungis stunduð í litlum hluta bjarganna.

Þar sem ég hef komið að fuglabjörgum hef ég hvergi getað merkt að veiðar hafi ógnað viðkomu eða haft áhrif á varpstaði í bjargi eða á lundabyggðir. Fyrir nokkrum árum gekk ég hins vegar um brúnir Hælavíkurbjargs og Hornbjargs þar sem refir og minskar ganga frjálssir um

í lundabyggðum og komast reyndar í byggðir fleiri fugla, svo sem fýls og álku og sums staðar jafnvel langvíu. Þar sjást tæpast lundaholur sem orpið er í á brúnum og refur og minnur fer vitaskuld eins langt niður í bjargið og hann kemst og lifir þar í vellystingum praktuglega. Hann hirðir náttúrulega einkum holulundann og tekur einnig egg. Sýnist mér að refur og minnur á Hornströndum valdi einna mestum skaða í lunda- og álkubyggðum hérlendis fyrir utan ætisskort af völdum hlýnunar.

Í skýrslunni segir: „Takmarkaðar upplýsingar eru til um áhrif mismunandi nýtingaraðferða [svo] og fiskveiða á stofna þessara fimm tegunda.“ (bls. 22) og síðan vísað í töflur um svartfuglaveiðar frá 1995 til 2010. Þessi setning er eins misvísandi og verið getur. Til eru veiðitölur áratugi aftur í tímann, til dæmis við Drangey, þar sem veiði var margfalt meiri en nú, og sýnist ekki hafa haft nokkur áhrif á stofnana. Þar setti hafís og óhagstætt árferði hins vegar oft strik í reikninginn og árið 1929 virðist hafa komið upp pest í svartfuglunum en þar segir í frásögn um vertíðina við eyna: „Aðeins 1100 fuglar veiddust við Drangey. Svartfugl hrundi niður unnvörpum, lá í hrúgum víða í bjargfjörum eða á fjörðum inni. Þegar leið „fram að eggjatíma sást varla fugl í björgunum.“ Gætti þess víðar norðanlands og vestan.“ (Sjá Kristmundur Bjarnason: Skagfirzkur annáll. Seinna bindi, bls. 448). Á næstu árum var fuglveiði sáralítill við Drangey en um 1950 virtist stofninn hafa náð sér að fullu og síðan hefur ekkert baksalg komið þar.

Og er þá komið að kjarna þessa máls, hlýnunar sjávar á norðurslóðum sem meðal annars veldur fæðuskorti hjá svartfugli og margs konar öðrum breytingum í umhverfi okkar.

Talið er víst að orsakir þessarar hlýnunar séu að minnsta kosti að nokkru leyti af mannavöldum og hafa því þeir sem láta sig lífríkið nokkru varða lagt áherslu á að reyna að tempra útblástur efna sem ýta undir hlýnunina og sömuleiðis draga úr notkun eiturefna ýmissa sem menga sjóinn og spilla með því lífríki hans. Þarna ættu Íslendingar að vera í fararbroddi með notkun vistvænnar orku á sem flestum sviðum og í þeirri baráttu hefði alþingismenn leggja hönd á plóg í stað þess að reyna að slá sig til riddara í augum þeirra sem lítið til þekkja með því að friða svartfugl alls staðar á og í kringum landið vegna þess að honum hefur fækkað á landinu sunnanverðu.

Fyrir Norðurlandi hefur lunda fjölgað á síðustu áratugum og samkvæmt eggjatölum úr einstökum sigum við Drangey sýnist varp svartfugla í björgum vera svipað og venjulega. Vilji menn halda áfram að rannsaka viðkomu tegundanna er engin aðferð betri en stunda áfram þær litlu bjargnytjar sem verið hafa þar síðustu árin (og eru ekki nema brot af því sem áður var) og sama er að segja um Grímsey og reyndar önnur fuglabjörg fyrir Norðurlandi. Þannig fengju bæði fuglarnir og veiðarnar að njóta þess fræga vafa sem er þó tæpast fyrir hendi á þessu

landshorni. Aftur á móti færi vel á því að reyna að halda ref og mink í skefjum í friðlandinu á Hornströndum og einnig að herða reglur um netaveiðar nálægt fuglabjörgum.

En umfram allt vildi ég þó biðja þá sem fjalla eiga um tillögur starfshópsins að kynna sér lítillaga sögu bjargnytja við Ísland og hafa tal af þeim mönnum sem veiðarnar hafa stundað svo áratugum skiptir og ekki gefa sér það að þeir hafi engan áhuga á viðgangi stofnanna. Slíkt er einfaldlega dónaskapur bæði gagnvart þeim og fólkinu í þeim byggðum sem löngum hefur sótt hluta af björg sinni í björgin.

Með bjargnytjakveðju,

Kristján Eiríksson

rannsóknarlektor við Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum.

Es.

Ég, undirritaður, hef lagt mig nokkuð eftir þróun bjargnytja og fylgst með viðgangi svartfuglastofna við Ísland og verið við bjargsig og fuglveiðar í fimm áratugi óslitið, ekki einungis við Drangey, þar sem ég þekki best til, heldur einnig á Langanesi, Krísvíkurbjargi og Papey. Lengi hef ég í stopulum stundum unnið að ritun Drangeyjar sögu og auk þess ýmislegt skrifað eftir mönnum um bjargnytjar við flest fuglabjörg á landinu, þótt fæst af því hafi komið á prent eða verið flutt í heyrenda hljóði enn sem komið er. Þó má nefna eftirfarandi:

„Heimildir um veiðar við Drangey fyrr á öldum.“ *Fólk og fróðleikur. Kveðja til Kristmundar Bjarnasonar á Sjávarborg á sextugsafmæli 10. janúar 1979.*

Bjargnytjar í Vestmannaeyjum. Eyjaskinna. Fylgirit II. Vestmannaeyjum 1990.

„Drangeyjarvist Grettis“. *Varði reistur Guðvarði Má Gunnlaugssyni fimmtugum 16. september 2006.* Reykjavík 2006: 74–77.

Kristján Eiríksson: „Hugleiðingar um örnefni við Drangey“. *Fjöruskeljar.* Afmælisrit til heiðurs Jónínu Hafsteinsdóttur sjötugri 29. mars 2011.

Þá fjallaði BA-ritgerð mín í sagnfræði um *Bjargnytjar við Ísland.*

Ég hef einnig skráð örnefni bæði í Málmei og Skráð og kynnt mér nokkuð bjargnytjar í Færeyjum.

Erindi um Drangey. – Drangeyjarkvöld á sæluviku Skagfirðinga á Kaffi Krók á Sauðárkróki 29. apríl 2004.